

بسم الله الرحمن الرحيم

تاریخ : 1386/10/01

بدعت در اهل سنت و نمونه هایی از آن

ما در بحث تثویب رسیدیم به مرحله ای که اقوال علمای اهل سنت را اشاره کردیم. عبارتی از صنعانی و ابن قدامه نقل شد که تثویب چیزی است که **أحدته الناس**، احدث یعنی بدعت؛ واژه احدث را علمای اهل سنت در **کل بدعة ضلالة و کل ضلالة في النار** صراحت دارند که مراد از محدث و احدث، یعنی بدعت گذاشتن.

بحث بدعت، که امروز وهابیت دنبال می کنند بحث پر ماجرائی است و اهل سنت هم غالباً دارند به طرف آنها کشیده می شوند، همین بحث بدعت است که متأسفانه بعضی از خودی ها هم بدون توجه به زوایای کار، از بعضی از قضایا تعبیر به بدعت می کنند و من بحثی را به اختصار عرض می کنم در رابطه با مصادیق بدعت که امروز وهابیت پیشتاز این قضیه است، روشن بشود و این یکی از اساسی ترین مباحثی است که باید مثل حمد و سوره حفظ کنیم و در غالب فتاوی تکفیری وهابیت، عمدتاً علت کفر شیعه را ابتداع شیعه و گرایش شیعه به طرف امور بدعی ذکر می کنند.

از مصادیق بدعت به ادعای اهل سنت :

چند نمونه از مصادیق بدعت را که ساعت ها برای پیدا کردن آن وقت صرف شده است را از کتاب های اصیل وهابیت، ذکر می کنم.

يكي از مواردی که همواره به خاطر آن مورد اتهام بوده ایم که بدعت گذار و تابع بدعت هستیم، «مراسم و جشن ها» است؛ یعنی در میلاد آقا رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه علیهم السلام و شهادت آنان، مراسمی در شهرهای شیعه نشین انجام می گیرد. البته در میلاد رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم، غالب اهل سنت با شیعه هم صدا هستند؛ ولی در مراسم شهادت ائمه علیه السلام و رحلت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم، آنها تابع آقای بخاری هستند و می گویند هرکس از دنیا برود فقط منسوبین او در سال اول وفات می توانند سه روز مراسم بگیرند و ختم و تشکیلات داشته باشند و بعد از سه روز را جائز نمی دانند.

امام جمعه زاهدان عزاداری برای امام حسین (ع) را بدعت اعلام نمود :

امام جمعه زاهدان سال گذشته در نماز جمعه گفت: علت این که ما با شیعیان در مراسم عزاداری امام حسین علیه السلام همگام نیستیم، چون عقیده داریم مجلس عزاداری و ختم، فقط سه روز بیشتر نیست. بعد از این که امام حسین علیه السلام شهید شد، موظف بودند سه روز برای او عزاداری کنند و بعد از او، سال های بعد را ما بدعت می دانیم؛ عین عبارت ایشان است. یعنی همان حرفی که وهابیت هفتصد، هشتصد سال قبل آوردند.

بن باز (مفتی اعظم عربستان) میلاد پیامبر(ص) را بدعت می داند :

تعبیری دارد بن باز مفتی اعظم عربستان سعودی که 6 یا 7 سال پیش مرد و الآن به جایی او شیخ عبدالعزیز آل شیخ که از نواده های محمد بن عبدالوهاب است، مفتی اعظم عربستان سعودی است، می گوید:

لا يجوز الإحتفال بمولد الرسول و لا غيره، لأن ذلك من البدع المحدثه في الدين، لأن الرسول لم يفعله و لا خلفاؤه الراشدون و لا غيرهم من الصحابة و لا التابعون لهم بإحسان في القرون المفضلة.

جشن گرفتن برای میلاد رسول خدا صلی الله علیه و آله و غیر او جایز نیست؛ زیرا آن از بدعت هایی است که در دین ایجاد نموده اند زیرا که رسول خدا صلی الله علیه و آله و خلفای راشدین و نه دیگر صحابه و تابعین در بهترین قرون اسلامی آن را انجام نداده اند.

(أفتي الشيخ عبد العزيز بن عبد الله بن باز، الرئيس العام لإدارات البحوث العلمية و الافتاء و الدعوة والارشاد في السعودية في صحيفة الشرق الأوسط بتاريخ 3 / 12 / 1984 تحت عنوان (حكم الاحتفال بالمولد النبوي وغيره من الموالد)

احتفال یعنی مراسم، چه مراسم شادی باشد و چه عزا. چون از بدعت هائی است که در دین حادث شده؛ چون رسول اکرم (صلي الله عليه و آله و سلم) برای خودش جشن تولد نگرفته است؛ و خلفاء راشدین برای خودشان و رسول اکرم (صلي الله عليه و آله و سلم) جشن نگرفتند و دیگر صحابه هم نگرفتند؛ و نه تابعینی که از صحابه تبعیت در قرون مفضلہ نیک کرده اند.

قرون مفضلہ (بهترین قرون) نزد اهل سنت :

قرون مفضلہ را اینها سه قرن اول اسلام می دانند. روایت جعلی که اینها به رسول اکرم (صلي الله عليه و آله و سلم) نسبت می دهند و می گویند:

خير القرون قرني، ثم الذي يليه، ثم الذي يليه (يا ثم الذي يتلوه ثم الذي يتلوه)

بهترین قرن ها، قرن من است، سپس قرن بعدی و سپس قرنی که بعد از آن خواهد آمد.

که ما معتقد هستیم رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم وجودشان رحمت بود و تفضلی از خدای عالم و منتهی بود که خدا بر بشر نهاد و رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم را برای بشر فرستاد و فوق او نعمتی نیست و لکن همان قرن رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم، صحابه، قلب مقدس رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم را خون کردند و بعد از او در همان قرن رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم، صدیقه طاهره سلام الله علیها و محسن علیه السلام به شهادت می رسد. امیرالمؤمنین 25 سال خانه نشین می شود و بعد از آن به تعبیر آقایان، فتنه قتل عثمان پیش می آید و بعد قضیه شهادت امام مجتبی علیه السلام و امام حسین علیه السلام پیش می آید. بلکه باید می گفت **شر القرون** است قرنی که من هستم، بعد بنی امیه می آید و بعد از آن بنی عباس می آید.

خلاصه، واژه **القرون المفضلة**، به قول امروزی ها یعنی قرون طلایی؛ که البته اختلاف است که آنها 100 سال را قرن می گویند یا 50 سال را.

بن باز دلیلش این است که رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم برای خود جشن میلاد نگرفته و خلفاء هم نگرفتند. ما همین جا باید مچشان را بگیریم و ببینیم آیا عمل نکردن رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) و صحابه، می تواند منشأ تشریع باشد یا نه؟ مثلاً رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) همسرش را طلاق نداده، آیا می توانیم بگوئیم طلاق در کار نیست. خیلی از قضایا هست که رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) انجام نداده و خیلی از مکروهات را رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) انجام نداده و باید بگوئیم چون رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) انجام نداده، ما باید بگوئیم این حرام است.

بحث دیگر «اصالة الإباحة في كل أمر» هست. این را هم قرآن تأیید می کند و هم سنت و هم سیره فقهای شیعه و سنی.

حتي يك تعبيري از ابن تیمیه پیدا کردم که ایشان هم می گوید اصل در اشیاء، اباحه است و اگر حذري از طرف شارع نیامده باشد، ما نمی توانیم از پیش خود بگوئیم این حلال است یا حرام است. ما باید این قضیه و استدلالی که آقایان دارند را در مورد احتفال، همین را بگوئیم بدعت است و بگوئیم آیا رسول اکرم (صلي الله عليه و آله و سلم) فرموده که احتفال و جشن میلاد حرام است یا نه؟ می گویند: نه. پس شما از کجا این حرام را آورده اید؟ این از مصادیق قرآن است که می فرماید:

ولا تقولوا لما تصف ألسنتكم الكذب هذا حلال و هذا حرام لتفتروا علي الله الكذب...

به خاطر دروغی که بر زبانتان جاری می شود (و چیزی را مجاز و چیزی را ممنوع می کنید)، نگویید: «این حلال است و آن حرام»، تا بر خدا افترا ببندید. **سوره النحل (16)، آیه 116.**

نسبت دادن بدعت به دیگران خود بدعت است :

این احتفال که آقایان می گویند حرام است این را از کجا می گویند؟ خدا گفته حرام است یا رسول اکرم؟ آیا همین قول شما به بدعت، بدعت نیست؟ خدای عالم مواردی را که حرام و حلال بوده همه را شمرده و این نشان می دهد که شما معتقدید دین اسلام دین ناقصی است. رسول اکرم صلي الله عليه و آله و سلم حقائق را و بعضی از محرّمات را یادش رفته و یا تصور کرده معاذ الله و شما وهابیت، بعد از 1400 سال کشف کردید که این حرام بوده و رسول اکرم صلي الله عليه و آله و سلم کوتاهی فرموده است. در حالی که دین کامل شده بود: **اليوم أكملت لكم دينكم.**

یعنی چیزی که مربوط به حلال و حرام است، رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم همه را ابلاغ کرده است. یکی از چیزهایی که رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در روز غدیر خم، به روایتی که طبرانی و سیره حلبی دارد، از مردم اعتراف گرفت که ای مردم! آیا من در ابلاغ رسالت به شما کوتاهی کرده ام؟ همه گفتند خیر، بعد حضرت عرضه داشت: **أَللّهُمَّ فَاشْهَدْ** که من در ابلاغ رسالت کوتاهی نکردم. یا اگر شما می گوئید این را از یک عمومی استفاده می کنید، شما که چیزی نداشتید اینجا. شما گفتید: که پیغمبر انجام نداده است. آیا **کل شیء لم یفعله رسول الله فهو حرام**، می توانید این را ثابت کنید؟

نمونه هایی از بدعت در زندگی وهابیت به تعریف خودشان از بدعت :

الآن شما از هواپیما و ماشین و هزاران چیز دیگر استفاده می کنید که در زمان رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) نبوده و شما الآن با قاشق غذا می خورید ولی رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) این کار را نکرده. با ماشین، در حال احرام می روید حج عمره، که یک عمل عبادی است، در حالی که نه رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) و نه خلفاء راشدین و نه صحابه در قرون مفضلہ شما، سوار ماشین نشدند. پس چرا اینچنین می کنید؟ رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) وقتی طواف می کرد، روی خاک ها طواف می کرد؛ پس شما چرا روی مرمر طواف می کنید؟ در نماز جمعه چرا از بلند گو استفاده می کنید؟ در حالی که رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و خلفاء راشدین استفاده نمی کردند. اگر بنا است که **کل فعل لم یفعله رسول الله فهو حرام** صحیح باشد، سنگ روی سنگ بند نمی شود. رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم خلیفه انتخاب نکرده، شما چرا خلیفه انتخاب می کنید؟ او از تلفن استفاده نکرده، چرا شما استفاده می کنید و صدها چیز دیگر. کما این که وقتی تلگراف آمد، وهابیت فتوا دادند که حرام و بدعت است؛ چون رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) و خلفاء راشدین از تلگراف استفاده نکردند؛ بعد دیدند خیلی آبروریزی می شود و همه دارند به آنها می خندند، سریع فتوایشان را برگرداندند.

چند اشکالی که ما در اینجا داریم این است که آورده اند که:

لأن الرسول لم يفعله و لا خلفاؤه الراشدون.

این عدم فعل رسول اکرم (صلي الله عليه و آله و سلم) و صحابه، يعني يك امر عديمي، نمی تواند منشأ وجود حرمت و وجوب باشد. بله فعل رسول اکرم (صلي الله عليه و آله و سلم) و فعل معصوم، فقط «لا يدل إلا علي الإباحة.» از احکام خمسسه در عمل رسول اکرم (صلي الله عليه و آله و سلم)، جز إباحه، چیز دیگری فهمیده نمی شود. حتی استحباب هم نمی توانیم بفهمیم. ولی از جای دیگری داریم که شارع مقدس آمده «إصالة الإباحة» را برای ما تشریح کرده یا قاعدة «كل شيء لك حلال حتي تعرف أنه حرام بعينه» و «كل شيء لك طاهر حتي تعرف أنه قذر بعينه.»

اشکال دیگر این که، ایشان می گوید: صحابه و تابعین در قرون مفضله انجام ندادند.

رسول اکرم (صلي الله عليه و آله و سلم) که عمل صحابه و تابعین را برای ما مصدر تشریح قرار نداده. ما می بینیم خود صحابه و تابعین این همه جدال و جنگ داشتند و اگر قرار باشد عمل صحابه را ملاک قرار بدهیم، مثلاً اگر کسی بخواهد عمل عایشه و طلحه را ملاک قرار بدهد، واجب است در برابر خلیفه زمان بشورد و شورش کند و این هم در هر قرنی سی إلی چهل هزار نفر را به کشتن می دهد. اگر بنا است که ملاک این باشد و قول و فعل صحابه حجت باشد، این مواردش است. اگر عمل صحابه حجت باشد، صحابه آمدند و عثمان را کشتند، پس باید در هر زمان خلیفه را بکشند. قطعاً بدعت هائی که اینها امروز گذاشتند، کمتر از بدعت های عثمان نیست. همان طور که فتوا دادند خودشان بر کفر دولت آل سعود و گفتند اینها اهل بدعت اند. در حدود بیست سال اخیر 5 یا 6 مورد علمای افراطی و تند رو عربستان سعودی، علیه دولت سعودی فتوا صادر کرده اند.

کار به جائی رسید که هیئت کبار علماء، که منزله مثلا شورای انقلاب فرهنگی ما هستند، با مقداری قدرت بیشتر، آمدند فتوا صادر کردند که علمای وهابی که شب می خوابند و صبح فتوا به تکفیر دیگران می دهند، فتاوایشان غیر شرعی است. یعنی خود مفتیان عربستان به جان هم افتاده اند، عده ای طرفدار دولت و عده ای مخالف دولت. یا مثلا فتوای عالی افتای سعوی صراحت دارد که:

لا يجوز الإحتفال بمن مات من الأنبياء و الصالحين و لا إحياء ذكراهم بالمواليد، لأن جميع ما ذكر من البدع المحدثه في الدين و من وسائل الشرك.

برگزاری مراسم عزا و نیز مراسم جشن برای هر يك از انبياء و صلحاء جایز نمی باشد زیرا که تمام این موارد از بدعت هایی است که در دین ایجاد شده و از موارد شرك به حساب می آید.

هم بدعت است و هم از وسائل شرك اما هیچ دلیلی برای این سخن خود نیاورده اند که چرا بدعت است. و جالب تر این که همین هیئت افتاء می گوید:

ذكر الصلاة و السلام علي الرسول قبل الأذان و هكذا الجهر بها بعد الأذان مع الأذان من البدع المحدثه في الدين.

صلوات فرستادن بر رسول خدا صلی الله علیه و آله قبل از اذان و نیز با صدای بلند بعد از اذان و یا همراه با اذان از بدعت هایی است که در ایجاد شده است.

ببینید کار به کجا کشیده شده که می گویند: اگر شما قبل از اذان و در اذان و بعد از اذان بر رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم درود بفرستید، این بدعت و حرام است.

یعنی در زمان رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم که اذان می گفتند، کسی در وسط اذان صلوات نمی فرستاد، قبل و بعد از اذان، کسی صلوات نمی فرستاد. اینها مسخره است و در حقیقت اهداف اینها، همان اهداف دودمان بنی امیه است که می خواهند نور اسلام و نور نبوت را خاموش کنند. حتی زینی دحلان که مفتی مکه مکرمه است و متوفای 1305 هجری است، کتابی دارد به نام «فتنه الوهابیه» که کتاب خیلی خوبی است، در صفحه 20 می گوید:

خود محمد بن عبدالوهاب بنیانگذار وهابیت، وقتی این فتوی را داد که کسی حق ندارد در کنار اذان، بر رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم درود بفرستد، یک مؤذنی بود نابینا، روزی رفت بالای مأذنه و شروع کرد به اذان گفتن و روی عادتی که داشت، در وسط اذان بر رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم درود فرستاد، محمد بن عبدالوهاب دستور داد این مؤذن نابینا را از بالای مأذنه کشانند پائین و گردنش را زدند. اینها نشان دهنده این است که اهدافشان نابود کردن دین به نام دین است.

رفت و آمد زیاد کنار قبر رسول خدا(ص) بدعت است :

یا مثلاً دعا در کنار قبر رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم به قصد اجابت، بدعت است. خیلی عجیب است که انسان نمی داند به حال اینها تأسف بخورد، گریه کند، یا شدیدترین نفرین ها را نثارشان کند. تعبیرشان این است
شیخ صالح فوزان که عضو شورای عالی افتاء است، می گوید:

من البدع التي تقع عند قبة الرسول، كثرة التردد عليه.

از بدعت های که در کنار قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله واقع شده است کثرت رفت و آمد به آن مکان است.

یعنی هر کس روزي دو سه بار برود حرم رسول اکرم صلي الله عليه و آله و سلم و بياد بيرون، مي شود کثرت تردد و اين بدعت و حرام است. چرا؟ چون ما نداريم که مثلا خلفاء راشدين روزي دو سه بار بروند کنار قبر رسول اکرم صلي الله عليه و آله و سلم و بيابند؛ چقدر مسخره بازي است. اينها فتاوايشان چاپ شده و رفته روي اينترنت و ماهواره؛ اينها هيچ إِبائِي هم ندارند از گفتن اين فتاوا.

سلام به رسول خدا(ص) و دعا و مناجات کنار قبر آن حضرت بدعت است :

شيخ صالح فوزان عضو شوراي عالي افتاء فتواي ديگري داده و مي گويد:

كل ما دخل المسجد ذهب يسلم عليه هذا من البدع المحدثه.

اين که انسان هر بار که وارد مسجد النبي مي شود سلام به رسول خدا کند اين از بدعت هايي است که ايجاد شده است.

و اگر در اين حين سلام کند به رسول اکرم (صلي الله عليه و آله و سلم) اين هم بدعت است. حالا اين را از کجا در آورده اند خدا مي داند. اين تصريح قرآن است که:

إن الله و ملائکته يصلون علي النبي يا أيها الذين آمنوا صلوا عليه و سلموا تسليما.

خدا و فرشتگانش بر پيامبر درود مي فرستد اي کساني که ايمان آورده ايد، بر او درود فرستيد و سلام گوييد و کاملاً تسليم (فرمان او) باشيد.

سوره احزاب (33)، آيه 56.

این آیه اطلاق دارد و نمی گوید روزی يك بار یا هزار بار؛ بعد می گوید:

كذلك الجلوس عنده و من البدع كذلك الدعاء عند قبر الرسول أو غيره من القبور مظنة أن الدعاء عنده يستجاب.

همچنین نشستن کنار قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله و دعا نمودن در آنجا با این گمان که دعا مستجاب می شود و یا کار های دیگر از این قبیل بدعت می باشد.

همین طور اگر بنشیند کنار قبر رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و همچنین در کنار قبر رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و سایر قبور، اگر دعا کند به امید این که مستجاب شود، این بدعت و حرام است. حالا دلیل و مبنایشان چیست؟ نمی گویند.

البانی از دولت عربستان می خواهد تا قبر رسول خدا(ص) را ویران کند :

تعبیری دارد آقای ناصر الدین البانی می گوید:

اگر دولت عربستان واقعا مدعی توحید است و مدعی است که ناشر تفکر توحیدی است، چرا قبر رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم را ویران نمی کند؟ اگر راست می گوید که با شرك مبارزه می کند و می خواهد که توحید را در سراسر جهان منتشر کند، یکی از اسباب شرك، همین گنبد خضراء رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم است.

اینها که در سال 1344 قبرستان بقیع را تخریب کردند، تصمیم گرفتند قبر رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم را هم خراب کنند، ولی دولت های اسلامی گفتند که اگر به قبر رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم دست بزنید، ما وارد جنگ خواهیم شد. از ترس دولت های منطقه، اینها دست به ضریح و گنبد سبز رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نزدند.

يا مثلا عجيب تر اين كه:

لا يجوز إهداء الثواب بالرسول لا ختم القرآن و لا غيره.

اهداء ثواب به رسول خدا صلّي الله عليه و آله و ختم قرآن و غير آن به رسول خدا صلّي الله عليه و آله جايز نمي باشد.

فتاوي اللجنة الدائمة للبحوث العلمية و الإفتاء، ج 9، ص 56

شما الآن مي خواهيد قرآن بخوانيد، سوره حمد و اخلاص و غيره و ثواب آن را اهداء كنيد به روح پاك رسول اكرم صلي الله عليه و آله و سلم، مي گويند اين حرام است. اين واقعا دردآور است. اخيراً هم فايلى را گذاشته اند روي سايت اهل سنت زاهدان، كه هرگونه اهداء ثواب به انبياء و اولياء و اموات و ائمه عليهم السلام حرام است. چرا؟ چون صحابه اين كار را انجام نداده اند و قرآن نخوانده اند كه ثواب آن را اهداء كنند به اموات.

افتتاح جلسات با قرائت قرآن بدعت است :

جالب اين كه شيخ عثيمين كه مفتي شماره دو عربستان بود در زمان بن باز، مي گويد:

إفتتاح الندوات و المحاضرات بآيات من القرآن دائماً كأنها سنة مشروعة هذا لاينبغي.

برگزاري نشست ها و سخنراني ها با آياتي از قرآن كريم كه به طور دائم كه گويي آن از سنت هاي مشروع خداوند است جايز نيست.

این که حالا رسم است بر این که در اول مجالس و همایش ها قرآن می خوانند، این بدعت است؛ چون رسول اکرم (صلي الله عليه و آله و سلم) و صحابه در مجالس و همایش هایشان قرآن نمی خواندند؛ قرآن دسته جمعی بدعت است.

صدق الله العظيم گفتن بعد از قرائت قرآن، بدعت است :

باز هم شیخ عثیمین می گوید:

قول صدق الله العظيم بعد الإنتهاء من قراءة القرآن بدعة.

صدق الله العظيم گفتن بعد از قرائت قرآن، بدعت است.

ذکر با تسبیح بدعت و حرام است :

یا بن باز می گوید:

کسی که با تسبیح ذکر بگوید، بدعت و حرام است؛ چون رسول اکرم صلي الله عليه و آله و سلم با تسبیح ذکر نمی گفت؛ آقای ابوبکر و عمر هم تسبیح نداشتند و با سر انگشتانشان ذکر می گفتند.

اهل سنت چیزهایی را که به نفع خودشان باشد انجام می دهند؛ اینها جشن روز ملی می گیرند؛ جشن روز ارتش دارند؛ جشن تأسیس دولت عربستان سعودی دارند و اینها هیچ يك بدعت نیست؛ ولی اگر کسی برای مبعث رسول اکرم صلي الله عليه و آله و سلم، که برای نجات بشر بوده، جشن بگیرد، می گویند: **هذا من البدع المحدثه في الدين**، این از بدعت است.

معنای بدعت در شیعه و سنی :

در رابطه با بحث بدعت، عقیده وهابیت و برخی از اهل سنت را دیروز عرض کردیم. در رد این عقائد، توجه به چند

نکته ضروری است:

نکته اول: معنای بدعت چه از طریق شیعه و چه از طریق اهل سنت.